

Mgr. Martin Grones: Čím přispěla teologie kardinála Schwarzenberga na vatikánských koncilech, doktorská disertační práce, TF JČU česká Budějovice 2014, 381 str.

Oponentský posudek vypracoval: *Prof. ThDr. Jan B. Lášek, Dr.phil.h.c.*

Předložená doktorská disertace znamená skutečně podstatný krok kupředu v bádání o I. vatikánském koncilu – a to nikoliv jen v měřítku českém, ale i evropském. Po metodickém úvodu se její autor pustil do nového rozsáhlého systematicko-teologického rozboru pramenů, aby postavil nakonec konstrukci, kterou je oprávněně přijmout jako odbornou hypotézu. A dlužno říci, že hypotézu, kterou nebude snadné vyvrátit.

Dosavadní Schwarzenbergův obraz v literatuře je poněkud černobílý. V Čechách existují sice dobové práce Klementa Borového, které jsou zcela překonány. Pozdější literatura podléhá ideovému dělení, kde momentálně stojí autor. Stejně tak i evropsky: práce Wolfsgruberova vznikla brzy po Schwarzenbergově smrti, další práce – včetně některých nových jsou dost schématické. Problém je, že kardinálova osoba bývá hodnocena buď vzhledem k jeho postojům na I.vatikánském koncilu buď negativně (od konzervativců pro jeho odmítání dogmatu) nebo příliš pozitivně bez hluboké znalosti věci (reformisté, starokatolíci, různí „pokrokoví“ autoři). Hlubší analýzu nikdo neprovedl – a zdánlivě ji není třeba. Kardinál hovořil na koncilu tak, jak hovořil (nehledě na formální autorství jeho řečí), hlasoval tak, jak hlasoval.

Přesto Grones upozorňuje na řadu otázek, které svědomitý a s látkou dobře obeznámený badatel mohl přece jen tušit – avšak nikdo se do této namáhavé práce doposud nedal. Kardinál vychází z osvícenských kořenů, avšak nikoliv z radikálních. V Čechách představoval určitý model pro obnovu církve bolzanismus, který dostal od starší generace katolických badatelů v první polovině 20. století v Čechách punc jako něco neoprávněného. Bolzanovi nešlo o osvícenskou dogmatiku, ale o obnovu církve. Podobným směrem se ubíral i A. Günther, církví odsouzený a indexovaný. Kardinál vzhledem ke svému roku narození (1809) nemohl být přímým Bolzanovým žákem (sesazen z katedry 1819), ale byl po výtce žákem bolzanistů. Grones dochází vcelku logicky k záměru, že Schwarzenberg nebyl žádný progresivista, nýbrž že si zcela upřímně přál obnovu církve na základě zachování všech katolických konzervativních principů. A v tom byl nepochopen všemi a skutečně předešel

svou dobu. Není možné zde rozebírat jednotlivosti, avšak v podstatě je nutno se závěry, k nimž autor dospěl, bez výhrady souhlasit. Připomínám jen, že nehledě na poněkud nešťastně zvolený citát B. Bolzana (str. 281) i Bolzano viděl církev v národnostně smíšeném prostředí pluralisticky.

Kardinál vystupoval proti všem myšlenkovým deviacím doby, kterých se dotkl, stejným způsobem jako jeho učitelé. Do náruče güntherianismu byl hnán myšlenou zabránit odpadu společnosti od víry! Schwarzenbergův vztah k disciplíně, vyučování a kultivování lidské osobnosti byl rovněž určen tím, v jakém milieu vyrostl. Naplnit „duchem Kristovým“ chtěl společnost, která se od křesťanství odvracela a církev, která tomuto odvratu nerozuměla – což je pak i kardinálovým odkazem.

Vcelku podrobně analyzoval autor také čtyři kardinálové řeči, na koncilu přednesené. Vcelku souhlasím s tím, že není podstatné, kdo tyto řeči doslovně formuloval, ale je podstatné, že plně souhlasí se Schwarzenbergovou intencí. A jemu jde o *communio*, i nerozdělenou církev. Není protivníkem primátu, ani neomylnosti jako takové, je protivníkem dogmatu o papežově neomylnosti, což je něco jiného. A důvody, které pro to uvádí, zůstávají v platnosti i dnes, zejména u oddělených bratří, které Schwarzenberg tak nenazývá, ale jejichž existence si je vědom. Vřele souhlasím s myšlenkou, že kardinálovi šlo to něco, co nazývá „evangelní fraternitou“, kterou považuje za podmínku hierarchické jurisdikce. To je důležitý rys *aggiornamenta* nejen na II. vatikánském koncilu – jak vidno, objevuje se díky Schwarzenbergovi již na I. vatikánském koncilu, který tento tichý ale přesto zřetelný hlas nechce slyšet. A právě proto došlo k tolika nedorozuměním a střetům nejen uvnitř katolické církve v následné době, ale i ke zbytečným střetům mezi katolickou církví a ostatními křesťany.

Práce věnuje velké místo – rozrostla se do velkých rozměrů – především I. vatikánském koncilu a poselství, které mu chtěl Schwarzenberg sdělit, aniž by opustil dogmaticky platformu církve. Následné práce se budou muset pokusit určit, do jaké míry opravdu kategorie, které Grones u Schwarzenberga objevuje a definuje, resp. pojmenovává se skutečně objevují v dalším katolickém myšlení konce 19. století a 1. pol. 20. století a hlavně pak na II. vatikánském koncilu. Gronesovu zásluhu vidím v tom, že na to jeho první upozornil a tím také odkryl celou řadu dalších badatelských otázek: bude např. nutné ve světle II. vatikánského koncilu znovu zhodnotit snahy o *aggiornamento* církve, o které se pokusili kardinálovi velcí učitelé, včetně Antona Günthera samotného. Pan

kolega skutečně vidí hluboce do celé problematiky, zvládl celou řadu literatury, která je s tím spojena.

Osobně bych mu radil soustředit se na dějiny idejí a teorií, archivní bádání přenechat někomu jinému (jakkoliv je velmi záslužné). „Červená nit“, kterou objevil, je pokladem dost velkým, který stojí na další kultivaci.

Kriticky se musím vyjádřit o některých aspektech „řemesla“ odborné práce. Na překlepy jsem nebral zřetel, ale: některé věty jsou přílišně kostrbaté (je na vině překlad??), často chybí podnět či přísudek. Bibliografické údaje nejsou v některých případech přesné (vročení). Je jisté, že práce musí vyjít, nicméně po důkladné formální revizi.

Závěr: Vzhledem ke shora řečenému doporučuji jednoznačně, aby tato skvělá disertace byla přijata jako doktorská z oboru teologie a jejímu autorovi byl udělen titul ThD. Detaily, o kterých by bylo možno diskutovat, určitě převáží jednoznačný badatelský přínos Gronesův, který dosáhl formulováním své dobré hypotézy.

V Praze, dne 28. 4. 2014

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Jiří Kříž', written in a cursive style.